

EUTR - jauna regula par atmežošanas novēršanu un ko tā nozīmē kokrūpniecības uzņēmumiem?

Eiropas Kokmateriālu regula (EUTR) ir spēkā jau gandrīz desmit gadus. Tagad ES to aizstāj ar jaunu regulu, kas attiecas uz kokmateriāliem, kā arī citām precēm. 2022. gada 6. decembrī ES panāca vienošanos par jaunu tiesību aktu - Eiropas Savienības regulu par atmežošanu (EUDR) -, lai nepieļautu, ka uzņēmumi laiž ES tirgū vai eksportē no ES preces, kas saistītas ar atmežošanu un mežu degradāciju.

Preces un produkti, uz kuriem attiecas

Jaunajā regulā ir paredzēti obligāti uzticamības pārbaudes noteikumi tirgus dalībniekiem - organizācijām, kas ES tirgū izplata vai no ES eksportē konkrētas preces vai produktus, kuri ir saistīti ar mežu izciršanu un mežu degradāciju. Sākotnēji ES regulas darbības jomā tika iekļautas 7 preces: kokmateriāli, soja, liellopu gaļa, palmu eļļa, kakao, kafija un kaučuks.

Katras preces ietvaros regulā ir noteikts, kuri produkti ir iekļauti likuma darbības jomā saskaņā ar ES muitas kodu sarakstu. Sarakstā iekļauti arī daži atvasināti produkti, piemēram, āda, šokolāde un mēbeles.

Pēc būtības tas nozīmē, ka jebkurš produkts vai prece, kas importēta vai eksportēta saskaņā ar citu muitas kodu, tiks uzskatīta par tādu, uz kuru regula neattiecas.

Aizliegumi

Regulā iekļauto preču produktus drīkst laist ES tirgū vai eksportēt no ES tirgus tikai tad, ja:

tie nav atmežoti,

ir ražoti saskaņā ar attiecīgajiem ražošanas valsts tiesību aktiem,

uz tiem attiecas uzticamības deklarācija.

Regulā noteikts, ka atmežošanas (un mežu degradācijas) beigu datums ir 2020. gada 31. decembris. Citiem vārdiem sakot, pēc 2020. gada 31. decembra preces nedrīkst būt ražotas teritorijā, kurā ir notikusi atmežošana (vai mežu degradācija).

Pienācīgas uzticamības prasības

Galvenā prasība ir pienākums tirgus dalībniekiem ieviest uzticamības pārbaudes sistēmu, lai izvairītos no tādu preču vai produktu ieguves, kas nav atmežoti vai nav ražoti saskaņā ar attiecīgajiem ražošanas valsts tiesību aktiem.

Uzņēmumiem, kas attiecīgās preces piedāvā ES tirgū vai eksportē tās no ES tirgus ("tirgus dalībnieki" saskaņā ar regulu), ir pienākums ieviest šo uzticamības pārbaudes sistēmu, veicot riska novērtējumu un mazinot visus riskus, kas nav nenozīmīgi, pirms preču piedāvāšanas ES tirgū vai eksportēšanas.

Operatoriem ir pienākums katru gadu pēc iespējas plašāk, tostarp tiešsaistē, publiski ziņot par savām uzticamības pārbaudes sistēmām un pasākumiem, ko tie ir veikuši, lai nodrošinātu savu pienākumu izpildi.

Uzņēmumi, kas regulā aprakstīti kā "tirgotāji" (tie, kas tirgo preces, kuras jau ir laistas ES tirgū), ir atbildīgi par informācijas par savām piegādes ķēdēm glabāšanu un apmaiņu (pēc pieprasījuma ar valstu kompetentajām iestādēm). Tomēr arī lielajiem tirgotājiem, kas nav mazie un vidējie uzņēmumi (MVU), būs jāveic uzticamības pārbaude. Tas ir saistīts ar to ietekmes mērogu piegādes ķēdēs.

Stingri izsekojamības un pārredzamības pienākumi

Regulā ir noteikts pienākums Tirgus dalībniekiem iegūt ģeogrāfiskās atrašanās vietas koordinātes (visu zemes gabalu ģeogrāfiskais platums un garums), no kurienes preces vai produkti ir ražoti vai novākti koksnes produktu gadījumā, kā arī ražošanas datumu vai laika diapazonu.

Izpildes pasākumu koordinēšana

Jaunums regulā ir tas, ka Eiropas Komisija izveidos centrālu riska novērtējumu datubāzi jeb "valstu kritērijus". Šī salīdzinošās novērtēšanas sistēma iedalīs valstis zemā, standarta vai augstā riska kategorijās, lai palīdzētu veikt pienācīgu rūpību un kontroli, proti, preces vai produktus, kas saistīti ar atmežošanu.

Uzņēmējiem, kas iepērk izejvielas no valstīm, kuras Komisija būs noteikusi kā "zema riska" valstis, būs atļauts veikt "vienkāršotu uzticamības pārbaudi", kas nozīmē, ka tiem nebūs jāveic uzticamības pārbaudes procesa otrais un trešais posms, t. i., riska novērtējums un riska mazināšana. Tomēr operatoriem joprojām būs jāveic uzticamības pārbaudes pirmais posms, proti, jāvāc informācija par savām piegādes ķēdēm. Tas ietver informācijas iegūšanu par meža/saimniecības ražošanas zemes gabalu ģeogrāfisko lokalizāciju.

Arī valsts iestāžu pienākumi īstenot regulu un veikt pārbaudes atšķirsies atkarībā no ražošanas valstīm piešķirtā riska līmeņa. Tas nozīmē pastiprinātu uzraudzību augsta riska valstīs un samazinātu - zema riska valstīs.

Turklāt tiks izveidota arī centralizēta informācijas sistēma, lai saņemtu un reģistrētu uzņēmēju uzticamības deklarācijas, kas tiks pievienotas pieteikumiem muitas formalitāšu saņemšanai. Šī sistēma būs pieejama valstu un muitas iestādēm par ES darbojošos uzņēmējus un tirgotājus, un tajā, iespējams, būs iekļautas vairākas funkcijas, piemēram, iespēja reģistrēt uzņēmējus, augšupielādēt un sasaistīt uzticamības pārbaudes deklarācijas ar muitas deklarācijām, kā arī ļaus veidot uzņēmēju un attiecīgo preču/produktu riska profilus, lai noteiktu augsta riska sūtījumus.